

J. VORÁČEK:

ODBOROVÉ ORGANISACE VE SVĚTLE KOMPONENTÁLNÍ METODY V SOCIOLOGII.

Studie se rozpadá na tři části: v první jest nastíněn metodologický vývoj sociologie, v druhé rozbor a ráz komponentální metody, ve třetí pak využití této metody pro znázornění rázu zájmových svazků.

Vývoj sociologie a rozdělení sociologických směrů.

Při bližším pozorování sociálního života poznáme, že se dá zredukovati na tyto čtyři prvky:

- a) individuum s tělem, psychou, chováním (behaviour) a vědomím,
- b) vztahy těchto individuí mezi sebou, čímž vznikají útvary, které můžeme nazvati skupinami, svazky a pod.,
- c) věci, které jsou od těchto útvarů pojaty do společenského dění, jako jest národní hospodářství, technika a pod.,
- d) určitý duch, panující v těchto útvarech a projevující se ve vědě, právu, víře, zvyku, smýšlení hospodařících subjektů a pod.

Kdybychom vyšli od těchto čtyř základních prvků a hledali ke každému patřičnou vědu, obdrželi bychom individuologii, sociologii (jen jako vědu o vztazích), chrematologii (technika a hospodářství) a noologii (smýšlení, duch vládnoucí v určitých útvarech společenských, jako na př. duch kapitalistický, antikapitalistický, ideologie agrární či středostavovská a pod.).¹

Tím jsme zjistili, že život společnosti se odehrává buď ve skupinách, kde vystupují všechny čtyři jmenované prvky, jako jsou na př. útvary město, stát a pod., řekněme tedy v „úplných skupinách“, či ve skupinách, kde některá z oněch čtyř složek chybí, jako na př. spolek, průvod, masový akt revoluční a pod., řekněme tedy, v „neúplných skupinách“.² Obráceně řečeno poznáme, že neúplné útvary, čili, jak jsme je nazvali, neúplné skupiny jsou skupinami v útvarech úplných.³

Kdybychom pak definovali sociologii, jako vědu o sociálním dění vůbec, poznali bychom, že dříve jmenované čtyři složky (individuologie) atd. jsou zřetelnými složkami sociologie. Tím ovšem vytýkáme sociologii obor velmi široký; sociologie nemůže pak jednati pouze o vztazích,⁴ ani nemůže jednati o smýšlení či duchu subjektů určitého společenského procesu⁵ jako na př. chce německá „Verstehensschule“, neboť by v tomto případě byla jen noologie a pod.

¹ Zd. Ullrich: Komponentální metoda a studium venkova, Sociální problémy, II. seš. 5—6, str. 370 až 402.

² Podobně i Mac Iver dělí skupiny na „community“ a „society“ skoro podle týchž znaků. Community je skupinou teritoriálně omezenou a znamená úplné společenství všech složek životních.

³ Skupina zde míněna jinak, než je tomu v obvyklých sociologiích, jako třeba Geiger a pod. O tom viz H. L. Stoltenberg: Die Vollgruppe. Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft LXXXIII, Tübingen, str. 518 nsl. a týž Kurzer Abriss einer Geschichte der deutschen Soziologie, Weltwirtschaftliches Archiv, XXXI, I. str. 53 nsl.

⁴ O sociologii jako vědě o vztazích viz polemiku Fr. Oppenheimer (Die moderne Soziologie, und Ferd. Tönnies, Weltwirtschaftliches Archiv XXIII, I. str. 187 nsl.) a L. v. Wiese (Die moderne Soziologie und Franz Oppenheimer, tamtéž, sv. XXV, I).

⁵ Sociologie jest této škoie „Geisteswissenschaft“. Typický je na př. W. Sombart: Der Bourgeois (München-Leipzig 1923) — Geistesgeschichte eines Wirtschaftsmenschen“. Sem patří na př. i práce Maxe

Přihlédneme-li pak k vývoji sociologie jako vědy, vidíme, že postupoval obráceně, než u jiných věd: pojem sociologie jako vědy byl již dávno hotov, zatím co se teprve k nové vědě hledala metoda a objekt. Ostatní vědy vznikaly sebráním poznatků v určitý přesně odlišený system; metoda v nich nebyla tudíž zařazením vědy determinována, jako je tomu u sociologie, ale tradována.

Tím pak vidíme, že se sociologie ve svém vývoji rozpadá zřetelně na tři etapy:

- I. V první době se věda ustavuje a definuje, a poněvadž již je obsah společenského dění dán jinými vědami (právem, hospodářstvím a pod.), činí se vědou syntetickou (tak Comte a v nové době Fr. Oppenheimer).
- II. V druhé době pak již zřetelně vystupují jednotlivé složky a v sociologiích pak vždy některá převažuje. Tak je to na př. věda o formách zespolečenštění (Simmel, Wiese, Vierkandt, Geiger, Litt, Dunkmann a pod.), jindy je noologií, jindy pak převládá sociologie hospodářská či psychologická a pod.⁶
- III. V třetí fázi opouští půdu konceptivní a nastupuje normální vědeckou cestu. Kromě určitých náběhů vidíme, že je doposavad ve stadiu prvním (Oppenheimer), či druhém (dříve jmenované školy).⁷

Komponentální metoda.

Komponentální metoda⁸ vznikla zřejmě z úvah podobných. Také zde nacházíme co nejširší definici sociálního jevu v našem smyslu, jak jsme jej definovali jako výslednici oněch čtyř prvků. Komponentální metodou pak autor rozumí rozkládání složitých a chaotických skutečností na jevy jednoduché, v nich se vyskytující, dále sledování těchto jevů a jejich vlivu všude, kde se objeví a kde působí, a konečně jejich skládání v typy větší nebo menší všeobecnosti (strana 381). Tyto jevy pak, složky to sociální skutečnosti, konvergují v prostoru a času (strana 382). Takovými složkami pak, na které společenské jevy rozkládáme, může býti na př. rozvrstvení lidí podle nějakého relevantního znaku (stáří, zaměstnání a pod.), dále společného sídlení, osobní přítomnosti, soužití a spolupráce, ideologie, vědomí sounáležitosti, řádu a instituce a pod.

Zkoumáme-li, zda bylo již v sociologii komponentální metody užito, přijdeme k názoru, že ji, ovšem ne v celém rozsahu, bylo užito u společenských jevů, které jdou velmi snadno rozložití v jejich prvky a které lze velmi dobře sledovati historicky, jako je tomu třeba v sociologii národa. Zde jdou velmi pěkně rozlišiti komponenty objektivní (řeč, krevní příbuzenství, lidový charakter) od subjektivních (vědomí sounáležitosti) a jdou zkoumati i historicky. Tím pak rozlišíme ve vývoji patriotismus

Webera o vlivu protestantské etiky na ducha kapitalismu (Wirtschaftsethik der Religionen), dále práce Maxe Schelera, K. Mannheima, Alfreda Webera a pod.

⁶ Tato tendence krásně patrná v dílech Achile Loria, *La Sociologia, Il suo compito e le sue scuole i suoi recenti progressi*, Verona-Padova, 1901, str. 192 nsl., kde dělí sociologii na hospodářskou, psychologickou a biologickou. Hospodářská sociologie mu byla přirozená, jako národohospodáři, psychologická vznikla pod dojmem úspěchů sociální psychologie (Le Bon, *Psychologie de foules* — Sighele, *Psychologie des sectes*, *Intelligenza della folla*, a jiných), biologická navazovala na metodu Spencerovu. Zde krásný příklad geneze sociologie jako vědy.

⁷ Viz též Zd. Ullrich a O. Machotka: *Sociologie a sociální vědy*, Parlament roč. VII, č. 1, kde však dělení není pojato geneticky.

⁸ Zde rozbor výše uvedeného článku Ullrichova o komponentální metodě.

od vědomí kmenové sounáležitosti a od moderního nacionalismu. Patriotismus je potvrzováním příslušnosti k určitému společenskému útvaru již existujícímu, jako na př. je tomu ve středověkých italských městech, v německých malých státech před sjednocením a pod., pocit kmenové sounáležitosti je pak třeba u Číňanů, Židů, u nichž je nacionalism pouze u sionistů. To poslední nám napovídá, že národ musíme definovati tak, že jest to vlastně skupina lidí toužících a snažících se o vlastní stát z důvodů vlastní suverénity.⁹ Tím poznáme, že moderní nacionalism nutno uvést časově v soulad se vznikem moderního státu, dále že je i ve spojení s ideologií demokratickou, a že tento nacionalism chybí středověku úplně a že středověkým nacionalismem je pouze komponenta jazyková a vědomí kmenové sounáležitosti. Tyto komponenty pak můžeme sledovati i u kmenů primitivních, čímž vlastně pak zkoumáme i přirozené podmínky celého zjevu a poznáme, že tam bere na sebe pocit kmenové sounáležitosti ráz výlučnosti a neochoty ke společenskému styku mezi kmeny navzájem. Zjistíme také v dějinách, že někdy jest národ pouze dílem náhody, jako je tomu třeba na osudech Španěl a Portugal. Komponentální metodu ale ukážeme na jiném zjevu, kterému hodláme věnovati větší část této studie a to na odborové organizaci a jejím poměru k politickým stranám.

Odborová organizace a politické strany.

Odborová organizace vzniká jako určitý zjev protiliberalistický. Máme-li ji definovati sociologicky, tu nalezneme u ní tyto znaky:

1. Osobní přítomnost a spolupráce jsou základem a počátkem odborové organizace. Dělnictvo v továrnách pochází z různých míst¹⁰ a tu pak v továrně tvoří dosti četnou masu zprvu amorfní, později pak si uvědomující stejnorodost osudu a tu pak těmto podmínkám vzniknuvším při spolupráci dává výraz organizací. Ta organizace zprvu bývá pouze pro určitý průmyslový objekt a jest od zastánců liberalismu potírána. Teprve později se spojují organizace obsahující osoby stejného povolání a tu máme druhou komponentu,

2. rozvrstvení lidí podle zaměstnání. S tím rukou v ruce jde vědomí sounáležitosti a společného zájmu.

Tyto organizace zprvu znamenají odklon od liberálního názoru a jejich úkolem jest vyloučiti soutěž mezi členy organizovanými. Ovšem tyto organizace nejsou jen nositeli určitých úkolů vůči svým členům, ale jsou nositeli jich i vůči veřejnosti a vůči státu. Zdůrazňují pak povinnost státu k sociálnímu zákonodárství a právě tím, že tímto opouštějí půdu liberalismu, získávají důležitost pro politický život. Shrňeme-li tedy doposavadní výsledky, vidíme, že odborová organizace je svazek, který má zprvu čistě reálné úkoly, k jichž prosazování se vytvoří určitá organizace a aparát, který trvá, zatím co členové mohou do této organizace vstupovati a odcházeti, aniž se tím na její existenci něco změní.

Tím pak, že tyto svazky se stanou nositeli svých úkolů i vůči veřejnosti, stane se

⁹ Velmi pěknou analýsu národa podává W. Sulzbach: Begriff und Wesen der Nation, Die Dioskuren II, str. 128 nsl. München 1923, o vztahu nacionalismu k modernímu státu, jakožto jevu vznikajícímu skoro současně též Grundlagen der politischen Parteibildung, Tübingen 1921.

¹⁰ O tom R. Michels, Psychologie der antikapitalistischen Massenbewegungen v Grundriß der Sozialökonomik IX, Tübingen 1925.

s nimi určitá změna. Organizace tato vyjadřuje pak společný zájem svých členů nejen vůči druhému kontrahentu pracovní smlouvy, ale i vůči veřejnosti, neboť jenom od veřejnosti může dosáhnout splnění svých požadavků tím, že se pokusí ovlivnit státní, tedy politický život. Tím pak, že tyto organizace opouštějí pole čistě ekonomické a hledí získati i vlivu politického, přicházejí ve styk s jinými organizacemi, t. j. politickými stranami.

Politické strany jsou organizacemi, které organizují politický život. Jsou to skupiny¹¹ určité, spojené přesvědčením, které je upřeno na stát. Každá strana má primární příčinu vzniku v jediném postulátě, teprve později vzniká organizace, t. j. svazek, a vytvoří se určitá abstraktní ideologie.

Pro politické strany jest důležité, že jejich program spočívá na určitém jediném principu, z něhož se všechny ostatní požadavky dají odvoditi. Dále tím, že strany apelují na veřejnost, je nutno, aby postulovaly všeobecný zájem a odepřely státi se nositeli zájmů zvláštních. Strana se obrací na veřejnost a doufá, že někdy tím, že přesvědčí celou společnost o svém programu, ji celou spojí ve svých řadách. Tedy stranická ideologie, t. j. myšlenkový obsah každé strany spočívá na určitém principu, jemuž se jednotlivé zájmy podrobují a poněvadž pak tato ideologie považuje stát a jeho úkol za uskutečnění určité ideje (svobody, spravedlnosti), tu musí se zřítí toho, řídit se zájmy partikulárními.

Na tyto organizace se obracejí nyní zájmové organizace, to jest organizace odborové. Ovšem tím, že přicházejí ve styk s politickými svazky rázu, jak jsme definovali, jest pak postoj těchto zájmových organizací ovlivněn. Zájmové organizace chtějí-li působiti na veřejnost a na politické strany, pak musí požadavky, které postulují, odvoditi ze zájmu veřejnosti a naleznou sluchu u politických stran jenom tehdy, jestliže svoje přání znázorní jako předpoklad všeobecného blaha. Tím vzniká třetí komponenta, t. j.

3. ideologie zájmových organizací. Tato ideologie jest jiná, obrací-li se ku svým členům, či apeluje-li na veřejnost. Svým členům hledí dokázati, že zájem každého člena jest spojen se zájmem organizované skupiny, a že tudíž je nutno z analogického zájmu jednotlivce společného postupu; na venek pak hledí tyto organizace dokázati, že blaho celku je vázáno blahem určité organizované skupiny. Jinak ještě nám nejvíce bije do očí proti politickým stranám ta okolnost, že tyto organizace nikterak se nesnaží získati členy mimo okruh organizovaného typu, tedy že nikterak nechtějí obsáhnouti celou veřejnost jako politické strany. Ovšem tím se stávají tyto organizace určitým nebezpečím pro politické strany, neboť politická strana poutá občany pouze příležitostně v době voleb a nemůže pak tak hluboce zasáhnouti, jako odborová organizace, která argumentuje výlučně zájmy jedné skupiny. Z této okolnosti převážně vzniká krize parlamentarismu, neboť politické strany by se samy zrušily, kdyby se identifikovaly s určitou skupinou zájmovou, a na druhé straně musí bojovati s největšími potížemi, nenaleznou-li oporu velkých zájmových svazů.¹²

Nyní budeme zkoumati ještě konvergenci těchto organizací u jiných typů:

¹¹ Tak Jellinek G. a Hasbach o tom i v knize W. Sulzbach: Die Grundlagen der politischen Parteilbildung, Tübingen, 1921.

¹² E. Lederer: Das ökonomische Element und die politische Idee im modernen Parteiwesen, Zeitschrift für Politik, 1912, str. 535 nsl.

Řekli jsme, že původně vznikly v průmyslovém objektu. Podobně pak jako u dělníků, organisují se tyto organizace i u soukromých zaměstnanců. Později se organisují i zaměstnavatelé ve svazy, snažící se rovněž o ovlivnění obchodní a sociální politiky přílnutí na určité strany. Také ony časem vytvářejí ideologii, kterou zde sledovati nebudeme, ale která se na jedné straně vyznačuje snahou po aristokratisaci, na druhé pak nedemokratičností a odmítáním kultury širokých mas.

Na stejném podkladě, ale k zcela jiným koncům docházejí organizace středostavovské a agrární. U těchto organizací můžeme pozorovati, že nesnaží se o to, přilnutí k některé politické straně, ale tím, že staví přímo kandidáty pro zákonodárná shromáždění, stávají se politickými stranami přímo. V některých zemích nemusilo dojít ke vzniku stran středostavovských či agrárních, našli-li zástupci jejich zájmových organizací dosti sluchu u jiných stran — jako na př. něm. kruhy zemědělské před válkou u demokratů či u Wirtschaftspartei. Středostavovské organizace nejsou pak homogenní, poněvadž obsahují různé typy stojící proti sobě, jako na př. někdy řemeslo proti obchodu a pod.¹³ Ovšem agrární organizace mají jiný ráz. Jejich původ můžeme vztáhnouti do doby ohrožení zemědělství zámořskou konkurencí a tehdy agrární organizace vystavily celou řadu všeobecných požadavků. Podotkli jsme již, že tyto organizace nezastupují zájmy zemědělství přímo proti ostatním vrstvám, ale nepřímým, že kladou požadavky na stát, čímž tedy volí okliku přes veřejnost. Tím, že se takto stanou stranami, je jim nutná kooperace¹⁴ s jinými organizacemi a jsou obzvlášť organizace středostavovské, o jejich kooperaci se agrární kruhy snaží. Jest to obzvlášť zdůrazňování okolnosti, že zemědělství není konkurentem městského stavu. Tím ovšem by se ještě nevytvořila nikterak agrární ideologie. Ta se vytváří teprve takto: Celá ideologie vychází z předpokladu, že zemědělství má jednotný zájem, který nutno chrániti pro sociální důležitost zemědělství pro stát. Tím, že se zde zdůrazní význam zemědělství pro celek, jest stranická ideologie tato pak schopna přijmouti i ideologie na př. nacionální tím, že se přimkne na romantický názor o významu sedláka pro zachování národního svérázu, jindy může vzít na sebe i ideologii náboženskou, spojí-li se s významem zemědělského stavu pro náboženská hnutí v historii, jako tomu třeba bylo v Bavorsku.¹⁵

Podobně pak se utvořily i organizace veřejných zaměstnanců, t. j. úřednictva. Starý ideál úředníka pocházel od soudce či úředníka správního, kteří byli buď vykonavateli státní moci, či representanty státní autority. V nové době však vzrostl počet těch, kteří pracují ve státních podnicích a tu pak nastupuje vlivem této okolnosti a demokratisace státu u úředníka jiný poměr, totiž poměr zaměstnanec k zaměstnavateli. Tím pak se změní i ideologie. Úředník ve staré době stavěl se do služeb celku, začal chtěl, aby mu bylo garantováno živobytí přiměřené stavu. Tím pak, že vstoupil takový úředník, který dříve se cítil částí správy a státní autority v poměr zaměstnanec, přijal i ideologii odborových organizací, v níž podobně hledí odvo-

¹³ Někteří autoři z této kooperace s jinými stranami vyvozují demokratičnost stran zemědělských, ač, jak jsme naznačili, jest to pochod zcela přirozený. Tak nesprávně i A. Paleček, mluvě o vzniku agrárních stran Nové selství, Praha 1933. Stejně i většina agrárních programů. U nás Frankenberger (Agrarismus) a j.

¹⁴ Středostavovská zájmová ideologie vzniká tak, že se zdůrazní význam středního stavu pro stát. Typy středostavovské se pak scházejí na společné platformě daňové.

¹⁵ O tom E. Lederer: Die sozialen Organisationen, München-Leipzig 1922, str. 120 nsl.

diti své blaho jako předpoklad blaha všeobecného, při čemž ovšem u něho převládá ještě určitá ideologie kategorií.¹⁶

Tím jsme komponentální metodou zjistili a rozložili zjev odborových organizací, že jsme nejprve stanovili komponenty, totiž nejprve

- a) primerní příčinu spolupráce a spolužití,
- b) vědomí sounáležitosti a společného zájmu, jemuž se dá výraz,
- c) organizací, t. j. sociologickým svazkem, který již ztrácí původní charakter skupiny či masy neorganizované a vytváří aparát, který je nezávislý na určitém typu v jeho jedinečnosti, t. j. na př. organizace kovodělníků trvá tak dlouho, pokud tyto existují a se organizují, kdežto skupina či masa jest zjevem jedinečným, určeným existencí oněch spojených subjektů.
- d) Organizace tato jest zprvu upřena na cíle čistě hospodářské. Liberalistický stát zprvu nezasahuje do ekonomie. Teprve později, když se děje tento zásah, hledí tyto organizace ovlivnití běh veřejných záležitostí ve svůj prospěch a přimknou se na organizace politické, v tom případě pak že volí jako zástupce svých zájmů kandidáty do politických těles, stávají se stranami, čímž jejich ideologie dostane širokou basi všeobecných požadavků. To jest asi vývoj do dnešního dne.

V komponentální metodě ale nám nejde jen o to, tyto jevy analyzovati, ale nám jde i o to, učiniti z nich typy historické. Proto musíme zkoumati konvergenci komponent i historicky.

I. Z a m ě s t n á n í hraje roli i ve světě antickém. Antický maloměšťák mohl náležeti spolu s otrokem nějakému kolegiu, organizovanému na základě stejného povolání. Ale tento svazek neusurpoval pro sebe práva politická. Starověký člověk byl především homo politicus. Tyto hospodářské svazky úplně zmizely v antické polis. Demokratická města starověká jsou dělena podle demoí, či tribus, výdělečné svazky pak nejsou konstituentia města. A existují-li vůbec takovéto svazy, pak jsou vedle jiných těles stavovských. Teprve v pozdní době římské vystupují officia a artificia; zprvu jsou řemeslníci zavázáni pánům, později pak existují spojení svobodných řemeslníků za účelem monopolistickým. Ve starověku byly-li takovéto organizace, tu byly mimo život politický, poněvadž existovali nesvobodní řemeslníci a proto se musely takovéto svazy vzdáti politického významu. Jejich ráz pak byl čistě hospodářský: nesvobodní a svobodní stáli vedle sebe. Chudým ve starověku, t. j. antickým proletářem byl pouze člověk politicky deklasovaný, t. j. zbavený půdy. Ve středověku pak byl jím chudý řemeslník. Svobodné cechy se počínají šířiti s rozkladem antické polis. Středověké „popolo“ jest pak již organizováno cechově. Antická města mají jenom konsumní zájmy; zásobování města není možno přenechati soukromým rukám. Demoí pak jest osobní členění občanstva. Římské tribus značí, že měl někdo tolik půdy, že ji mohl dáti obdělati otroky. Staré město pak bylo nositelem válečné techniky.¹⁷

Středověké „popolo“ vzniká pak na ekonomické basi. Město středověké bylo založeno lidmi, stojícími mimo proto, aby koncentrovalo obchod a řemeslo. Antická polis naproti tomu je zjev válečný. Příslušnost k ní byla k m e n o v á původně (g e n t e s — phratie a Kurie byly svazky brannými — fyly a tribus svazky politickými). Ve

¹⁶ Wilhelm: Die Idee des Berufsbeamtentums, 1933, Tübingen. Stejně i jiní autoři, jako A. Koettgen, Heuss a pod.

¹⁷ Max Weber: Die Stadt, Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik, Bd. XLVII, str. 621 nsl. a Oppenheimer: Der Staat, Bd. II. System der Soziologie, 1926.

středověku pak, poněvadž město jest seskupení těch, kteří dosud se neznali, za účelem provozování obchodu a řemesla, není příslušnost kmenová, ale osobní. Městský člověk středověký je homo economicus. Městské cechy jsou stavovskými, právními družstvy. Město má zákonodárství autonomní, uvnitř města pak jsou cechy, které rovněž mají zákonodárství autonomní.

Zjistili jsme tedy, že ve starověku bylo cechům, t. j. určitým organisacím na podkladě zaměstnání bráněno tím, že byla vedle sebe práce svobodná a práce otroků, čímž jakékoliv ekonomické spojení nesmělo pro sebe usurpovati politická práva.

Středověké město pak vzniká na ekonomické basi. Vojenská služba jest mimo město, město pak má mimo sebe soupeře v tehdejších nositelích válečné techniky. Ználo-li antické město jen zájmy obchodní a konsumní, zná ve středověku město zájmy výrobní. To pak nastane dělba práce podle její technické funkce a cechy pak jsou využity k účelům správním. V době ranných antických demokracií nehraje řemeslník politicky žádnou roli, jen jako řemeslník. Teprve ve středověku vede politicky „popolo grosso“ a „popolo minuto“. V ranné době antické byly sice náběhy k cechům, ale význam byl více vojenský (centuria, fabram).

Středověké cechy se ještě vyznačovaly tím, že se společenské vrstvy nalézaly v klidu, že obyvatelstvo bylo stagnováno. Účelem jejich bylo zajistiti dostatečné živobytí a toto obyvatelstvo, nalézající se v klidu, šlo za svým povoláním v dráze určené tradicí a pojišťování výsledků zaměstnání bylo přenecháno oněm sociálním svazkům, které tímto byly obdařeny určitým právem vrchnostenským; byly to vlastně rámcové svazky, určené tradicí, pro rovněž tradicí určené povolání.

Ve světě antickém pak zaměstnání v důsledku uvedených příčin nehraje vůbec žádnou roli politicky.

Tím jsme zjistili konvergenci určitých komponent historických a tím jsme také nastínili ráz komponentální metody. Vidíme, že mimo analýsu na jednotlivé komponenty, obsahuje i typy historické. Z těchto komponent jsme zde zkoumali jako složku spolupráci a zaměstnání, jako konstituentia tvořící útvary společenské. Stejně jsme i zkoumali ideologii ovšem jen v době moderní. Tato ideologie v dřívější době chybí. Na příklad ve středověku byl zájem tovaryše zájmem budoucího mistra a proto nemohlo dojíti k vytvoření různých ideologií zájmových, jako si je vytvořily moderní odborové organisace. Ve starověku pak ekonomický život je význačný pouze po stránce konsumní, ovšem, pokud tím míníme dobu helenistickou a Řím za panství honorací. Těmito historickými typy vidíme, že některá komponenta může v historické konvergenci chyběti, jindy může vlivem okolností vzniknouti, jako je tomu u moderní zájmové ideologie odborových organisací. V celku pak vidíme, že komponentální metoda dává očekávati, že nastane větší historická orientace v sociologii.

DR. JAN ŘÍHA:

VOLBA PRESIDENTA REPUBLIKY.

K tak důkladnému a všestrannému rozboru otázek s volbou presidenta republiky Čsl. souvisejících, který podal dr. Sobota v posledním čísle Moderního státu, sotva lze ještě něco podstatného připojiti. — Poněvadž však stať Sobotova dotkla se též několika sporných otázek, které jsem také já ve své práci: Organisace státní moci v Tobolkově Politice letmo řešil, a poněvadž Sobota dospěl k důsledkům odchylným,